

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
MINISTRY OF CULTURE

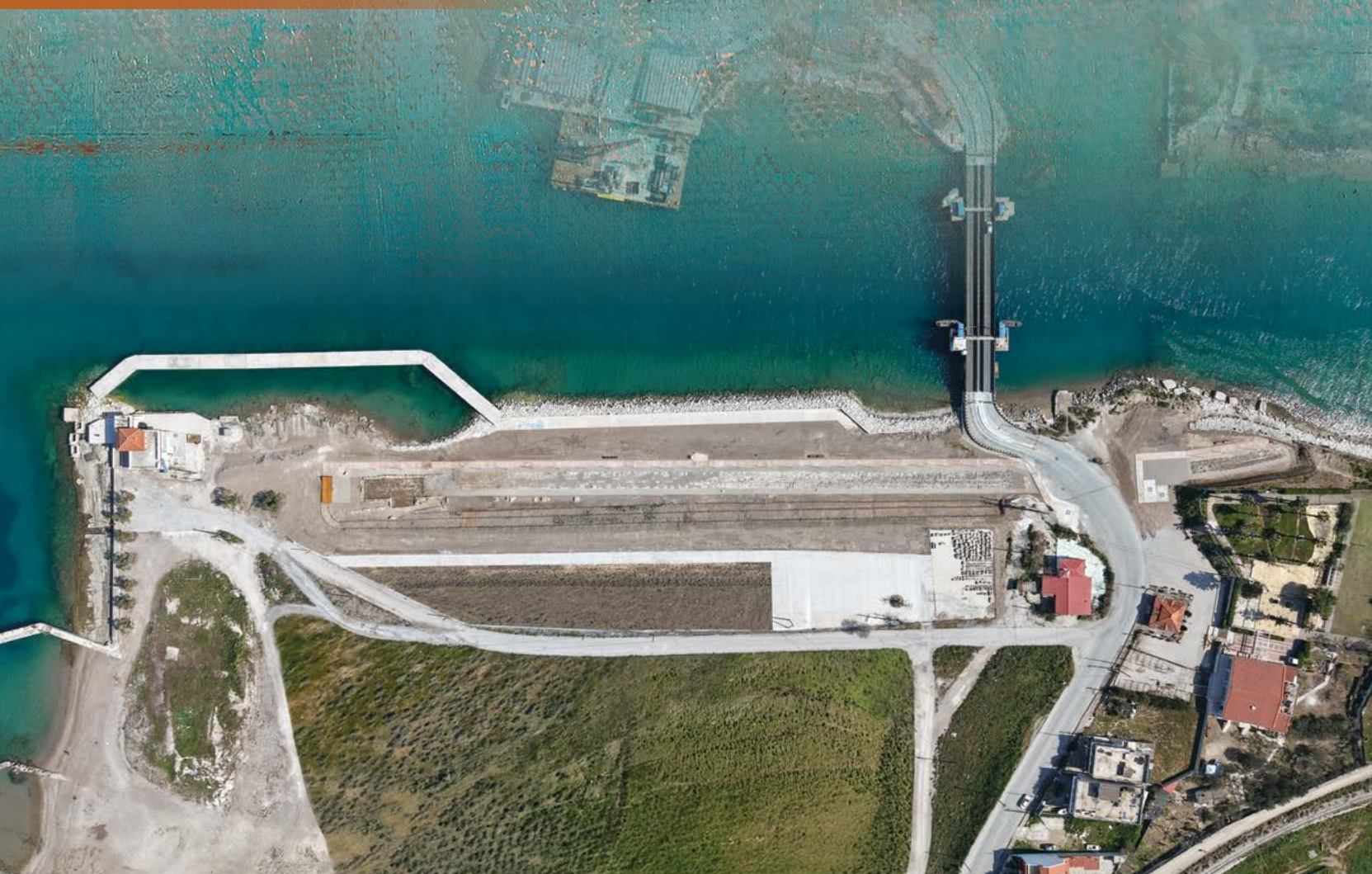

ΕΦΟΡΕΙΑ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ
EPHORATE OF ANTIQUITIES OF CORINTHIA

Ο ΔΙΟΛΚΟΣ ΤΗΣ ΚΟΡΙΝΘΟΥ

The Diolkos of Corinth

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Στο πλούσιο πολιτιστικό απόθεμα της Κορινθίας, ο Δίορκος κατέχει ιδιαίτερα εξέχουσα θέση. Πρόκειται για μνημείο άρρηκτα συνδεδεμένο με την οικονομική και πολιτική ακμή της αρχαίας Κορίνθου, η οποία αναδείχθηκε σε μία από τις σημαντικότερες πόλεις-κράτη του ελληνικού κόσμου, αξιοποιώντας τη στρατηγική γεωγραφική της θέση και τον καίριο ρόλο της στο διαμετακομιστικό εμπόριο. Παράλληλα, ο Δίορκος συνδέεται με περιόδους ενόπλων συγκρούσεων, κατά τις οποίες η λειτουργία του εξυπηρέτησε στρατιωτικές και ναυτικές ανάγκες, αντανακλώντας τις γεωπολιτικές εντάσεις της αρχαιότητας ενώ ταυτόχρονα τα κατασκευαστικά και τεχνικά χαρακτηριστικά του μνημείου το καθιστούν ένα σπουδαίο έργο αρχαίας μηχανικής, το οποίο έχει δικαίως χαρακτηριστεί ως τεχνολογικό επίτευγμα της αρχαιότητας.

Ωστόσο, η εγγύτητα του μνημείου με τη Διώρυγα της Κορίνθου και η απουσία σωστικών επεμβάσεων για πολλές δεκαετίες οδήγησαν στη δημιουργία σωρευτικών προβλημάτων, τα οποία κατήργησαν την ενότητα του μνημείου και έθεσαν σε σοβαρό κίνδυνο τη διατήρησή του. Τα προβλήματα αυτά αντιμετωπίστηκαν στο πλαίσιο της Πράξης ΕΣΠΑ με τίτλο: «Προστασία, Αποκατάσταση και Ανάδειξη του Αρχαίου Διόρκου» Υπήρξε για ένα έργο δύσκολο, πολυσύνθετο και απαιτητικό εξαιτίας της μεγάλης φθοράς του μνημείου και της γεινίσεως του με το θαλάσσιο απρόβλεπτο περιβάλλον. Όλες οι δυσκολίες υπερκεράστηκαν με επιτυχία από το επιστημονικό και εργατοτεχνικό προσωπικό του έργου, που με αγάπη και φροντίδα για το μνημείο, υλοποίησαν τις εγκεκριμένες μελέτες και βρήκαν λύσεις για κάθε απρόοπτο που παρουσιάστηκε. Ήταν ένα έργο που διαρκώς εξελισσόταν, καθώς τόσο ο χώρος όσο και το μνημείο αποκάλυπταν τις ανάγκες τους και εμείς συχνά προσαρμοζόμασταν σε αυτές.

Τελικός σκοπός μας ήταν η δημιουργία ενός αποκατεστημένου δημόσιου αρχαιολογικού χώρου σε ένα αναβαθμισμένο φυσικό περιβάλλον, και νομίζω ότι το καταφέραμε. Ο Δίορκος της Κορίνθου, κατασκευασμένος στην ίδια θέση που αργότερα διανοίχθηκε η Διώρυγα, εντάσσεται σήμερα σε μία νέα κοινωνική προοπτική και η αποκατάστασή του έχει νοηματοδοτήσει εκ νέου το φυσικό περιβάλλον του, το οποίο διαδραμάτισε διαχρονικά καθοριστικό ρόλο στο αρχαίο και σύγχρονο ιστορικό γίνεσθαι.

Παναγιώτα Κασίμη, Αρχαιολόγος
Διευθύντρια Εφορείας Αρχαιοτήτων Κορινθίας

INTRODUCTORY NOTE

Within the rich cultural heritage of Corinthia, the Diolkos occupies a particularly prominent position. It is a monument inextricably linked to the economic and political prosperity of ancient Corinth, which emerged as one of the most important city-states of the Greek world by exploiting its strategic geographical location and its crucial role in transshipment trade. At the same time, the Diolkos is associated with periods of armed conflict, during which its operation served military and naval needs, reflecting the geopolitical tensions of antiquity while its constructional and technical features of the monument render it an outstanding achievement of ancient engineering, which has justifiably been characterized as a technological accomplishment of antiquity.

However, the proximity of the monument to the Corinth Canal, combined with the absence of rescue and conservation interventions for many decades, led to the accumulation of serious problems that disrupted the unity of the monument and placed its preservation at considerable risk. These issues were addressed within the framework of the ESPA-funded project entitled "Protection, Restoration, and Enhancement of the Ancient Diolkos." The project was particularly challenging, complex, and demanding due to the extensive deterioration of the monument and its adjacency to a dynamic and unpredictable marine environment. All problems were successfully by the scientific and technical personnel involved, who, with dedication and care for the monument, implemented the approved studies and devised solutions to every unforeseen difficulty that arose. The project was continuously evolving, as both the site and the monument gradually revealed their needs, requiring frequent adaptation to emerging conditions.

The ultimate objective was the creation of a restored public archaeological site within an upgraded natural environment, a goal that has been achieved. The Diolkos of Corinth, constructed on the same route where the Corinth Canal was later excavated, is today integrated into a new social context, while its restoration has redefined the surrounding natural landscape, which has played a decisive role throughout history in both the ancient and modern historical development of the area.

Panagiota Kasimi, Archaeologist
Director of the Ephorate of Antiquities of Corinthia

ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΑ

Ο αρχαιολογικός χώρος του Διόλκου εντοπίζεται στην περιοχή της Ποσειδωνίας, εντός των διοικητικών ορίων του Δήμου Λουτρακίου – Περαχώρας – Αγίων Θεοδώρων της Περιφερειακής Ενότητας Κορινθίας. Η θέση αντιστοιχεί στο δυτικό άκρο της Διώρυγας της Κορίνθου, στο σημείο όπου λειτουργεί σήμερα η Βυθιζόμενη Γέφυρα, και αποτελεί τη φυσική μετάβαση μεταξύ του Κορινθιακού Κόλπου και του τεχνητού καναλιού.

Στα βόρεια της θέσης υψώνονται τα Γεράνεια Όρη, στις παρυφές και την ευρύτερη περιοχή των οποίων έχουν εντοπιστεί αρχαιολογικά κατάλοιπα της προϊστορικής περιόδου. Αντιθέτως, στα νότια αναπτύσσεται μία ζώνη χαμηλών λόφων, κατά μήκος της οποίας εκτείνεται το Δίισθμιο Τείχος, στοιχείο στρατηγικής σημασίας για τον έλεγχο της διόδου του Ισθμού.

Δεν διασώζονται αρχαίες φιλολογικές ή επιγραφικές μαρτυρίες που να τεκμηριώνουν το αρχαίο τοπωνύμιο της συγκεκριμένης θέσης, ενώ για μεγάλο χρονικό διάστημα η αρχαιολογική έρευνα δεν είχε εντοπίσει άλλα κατάλοιπα που να υποδηλώνουν εκτεταμένη ανθρώπινη δραστηριότητα στην άμεση περιφέρειά της. Η εικόνα αυτή μεταβλήθηκε αρχικά με τις έρευνες του Νικόλαου Βερδελή και τις σωστικές ανασκαφές της Εφορείας Αρχαιοτήτων Κορινθίας.

Ειδικότερα, έχουν αποκαλυφθεί τουλάχιστον δύο νεκροταφεία με συνεχή χρήση από τον 7ο αι. π.Χ. έως τα τέλη του 5ου αι. π.Χ., τα οποία μαρτυρούν την ύπαρξη ενός οργανωμένου και πολυετούς οικιστικού πυρήνα. Η ανάπτυξη του οικισμού αυτού συνδέεται άμεσα με τη λειτουργία του Διόλκου, ο οποίος φαίνεται ότι διαδραμάτισε καθοριστικό ρόλο στη διευκόλυνση της διαμετακομιστικής και εμπορικής δραστηριότητας στον Ισθμό της Κορίνθου.

Περαιτέρω, σε απόσταση περίπου 700 μ. νοτιοανατολικά του Διόλκου, στη θέση Ευαγγελίστρια Ποσειδωνίας, έχει ανασκαφεί οικία που χρονολογείται στους 5ο και 4ο αι. π.Χ., στοιχείο που ενισχύει την εικόνα μιας εκτεταμένης κατοίκησης της περιοχής κατά την κλασική περίοδο. Τέλος, νεότερα δεδομένα από τη θέση Λειβαδάκι Λουτρακίου καταδεικνύουν συνεχή ανθρώπινη παρουσία τουλάχιστον καθ' όλη τη διάρκεια των αρχαϊκών και κλασικών χρόνων. Οι ρωμαϊκοί χρόνοι αντιπροσωπεύονται από την εντυπωσιακή έπαυλη στην Κατουνίστρα Λουτρακίου.

Αγγεία αρχαϊκών χρόνων ως ταφικά κτερίσματα.
Archaic vases used as grave offerings.

ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΑ

The archaeological site of the Diolkos is located in the area of Poseidonia, within the administrative boundaries of the Municipality of Loutraki – Perachora – Agioi Theodoroi in the Regional Unit of Corinth. The area is known as the western end of the Corinth Canal, at the section where the Bascule Bridge is located, connecting the Corinthian Gulf with the artificial channel.

To the north of the Diolkos, where the imposing Geraneia Mountains rise, remnants from the prehistoric period have been identified in various locations. To the south, there is a series of low hills along which the Isthmian Wall extends.

No evidence has survived that records the ancient name of the site, and for many years there was no information regarding the presence of other archaeological remains. However, the research conducted by Nikolaos Verdelis, as well as investigations by the Ephorate of Antiquities of Corinth, have changed this view. Specifically, at least two cemeteries, used from the 7th century BCE to the late 5th century BCE, have been uncovered, attesting to the existence of a significant settlement, which likely flourished due to the commercial activity facilitated by the Diolkos.

Additionally, approximately 700 meters southeast of the Diolkos, in the area of Evangelistria of Poseidonia, a house dating to the 5th and 4th centuries BCE was excavated. More recent findings from the Leivadaki site in Loutraki indicate human presence throughout the Archaic and Classical periods. The Roman period is represented by the impressive villa of Katounistra in Loutraki.

Πήλινο ειδώλιο Σφίγγας.
Terracotta figurine of a Sphinx.

Χάλκινο κάτοπτρο.
Bronze mirror.

Τάφος από τα νεκροταφεία της Ποσειδωνίας.
Grave from the Poseidonia Cemetery.

Ρωμαϊκή έπαυλη Κατουνίστρας Λουτρακίου.
The Roman Villa of Katounistra, Loutraki.

ΚΟΡΙΝΘΙΑΚΟΣ ΚΟΛΠΟΣ
CORINTHIAN GULF

Ποσειδωνία
Poseidonia

Διόλκος
Diolkos

Λέχαιον
Lechaion

Σχοινούνας
Schoinous

ΣΑΡΩΝΙΚΟΣ ΚΟΛΠΟΣ
SARONIC GULF

Κόρινθος
Corinth

Κεγχρεές
Kenchreai

ΕΜΠΟΡΙΟ ΚΑΙ ΝΑΥΠΗΓΙΚΗ ΣΤΗΝ ΚΟΡΙΝΘΟ

Η κατανόηση του Διόλκου προϋποθέτει την εξέταση της ιδιαίτερης σχέσης των Κορινθίων με το εμπόριο και τη ναυτιλία. Η Κόρινθος, όπως αναφέρουν οι αρχαίες πηγές, υπήρξε λόγω της στρατηγικής της θέσης, που της επέτρεπε τον έλεγχο της περιοχής του Ισθμού, «ο κλειδοκράτορας της Πελοποννήσου». Οι πηγές φυσικού πλούτου της, όπως τα πλούσια κοιτάσματα του χαρακτηριστικού, κιτρινωπού κορινθιακού πηλού και του ωλιθικού ασβεστόλιθου, η γόνιμη κορινθιακή πεδιάδα, στην οποία παράγονταν πλήθος γεωργικών προϊόντων, αξιοποιήθηκαν ευρύτατα στην ανάπτυξη ενός εκτεταμένου εμπορικού δικτύου. Στην εξέλιξη αυτή σημαντικό ρόλο διαδραμάτισε το πλήθος των εγκατεστημένων στην Κόρινθο τεχνιτών, οι οποίοι δημιούργησαν καινοτόμα προϊόντα που είχαν τεράστια ζήτηση στις αγορές της Δύσης και της Ανατολής.

Κορινθιακοί
εμπορικοί αμφορείς.
Corinthian
transport amphorae.

TRADE AND SHIPBUILDING IN ANCIENT CORINTH

A proper understanding of the Diolkos requires an examination of the distinctive relationship the Corinthians had with trade and maritime activities. According to ancient sources, Corinth owed its prominence to its strategic location, which allowed it to control the Isthmus of Corinth, earning thus the title “the key-holder of the Peloponnese.” Its natural resources, such as rich deposits of the characteristic yellowish Corinthian clay and oolitic limestone, as well as the fertile Corinthian plain, which produced a wide range of agricultural goods, were extensively exploited to develop an extensive commercial network. A significant role in this network was played by the numerous skilled artisans settled in Corinth, who produced innovative goods in high demand across both Western and Eastern markets.

Κορινθιακός μελανόμορφος
αρύβαλλος με απεικόνιση
πλοίου και κωπηλατών
(575-550 π.Χ.).
Corinthian black-figure
aryballos depicting
a ship and rowers
(575-550 B.C.).

Θραύσμα μελανόμορφου κορινθιακού κρατήρα με παράσταση δελφινιών και πολεμικών πλοίων.
Fragment of a black-figure krater depicting dolphins and naval ships (570-550 B.C.).

Κορινθιακός μελανόμορφος κρατήρας με παράσταση ιππέων.
Corinthian black figure krater depicting horse riders.

Πιο συγκεκριμένα, είναι γνωστό από επιγραφές ότι ο πωρόλιθος εξάγονταν για μεγάλο χρονικό διάστημα από τον 7ο αι. π.Χ. έως τον 2ο αι. π.Χ. για την κατασκευή πολλών δημόσιων κτιρίων του ελληνικού χώρου, όπως της Επιδαύρου και των Δελφών. Όμοια καταγράφεται και η εξαγωγή ξυλείας. Τα πύλινα προϊόντα της, όπως αρύβαλλοι (αγγεία με αρωματικά λάδια), κρατήρες, οinochoai και σκύφοι (αγγεία για την ανάμιξη, το σερβίρισμα και την πόση του κρασιού) κατέκλυσαν τις αγορές της Δύσης και της Ανατολής. Στα ευρύτατα γνωστά, αγροτικά της προϊόντα συγκαταλέγονται τα μήλα από την κώμη του Σιδούνα, τα ραπανάκια, τα λουλούδια (βιολέτες), το λάδι και το κρασί που εξάγονταν σε εμπορικούς κορινθιακούς αμφορείς. Από την άλλη πλευρά, σε ανασκαφές της Αγοράς της Κορίνθου, έχουν βρεθεί αγγεία από την Αθήνα, το Άργος, την Ετρουρία καθώς και αμφορείς με παστά ψάρια από τις ακτές του Ατλαντικού.

Η ανάπτυξη του εμπορίου οφείλεται επίσης και στην ιδιαίτερη σχέση των Κορινθίων με τη θάλασσα και στα δύο της λιμάνια, το λιμάνι του Λεχαιού στα δυτικά και το λιμάνι των Κεγχρεών στα ανατολικά. Ο Θουκυδίδης, από τον οποίο αντλούμε πολλές πληροφορίες, αναφέρει ότι οι Κορίνθιοι έκαναν ασφαλή ταξίδια στη θάλασσα εξαλείφοντας την πειρατεία. Στον Κορίνθιο Αμεινοκλή αποδίδεται η κατασκευή του πρώτου πολεμικού πλοίου, της τριήρους, ενώ η πρώτη ναυμαχία καταγράφεται ανάμεσα στην Κόρινθο και την αποικία της, την Κέρκυρα. Τον 3ο αι. π.Χ., στις Συρακούσες, σχεδιάστηκε από τον Αρχιμήδη και κατασκευάστηκε από τον Κορίνθιο Αρχία η «Συρακουσία», το μεγαλύτερο ίσως πλοίο της αρχαιότητας. Δικαιολογημένα, λοιπόν, αναφέρεται ότι «οι Κορίνθιοι ήταν οι πρώτοι που άλλαξαν τη μορφή της ναυπηγικής».

Specifically, inscriptions show that poros stone was exported for a long period, from the 7th century BCE to the 2nd century BCE, for the construction of many public buildings across Greece, such as those in Epidaurus and Delphi. Similarly, timber was exported. Corinthian ceramic products, such as aryballois (small containers for perfumed oils), kraters, oinochoai, and skyphoi (vessels for mixing, serving, and drinking wine) flooded the markets of the West and East. Among the widely known agricultural products were apples from the ancient deme of Sidous, radishes, flowers (violets), olive oil and wine, which were exported in Corinthian amphorae. Conversely, excavations in the Corinthian Agora have yielded vessels from Athens, Argos, and Etruria, as well as amphorae containing salted fish from the Atlantic coasts.

Trade development was closely connected to the Corinthians' strong maritime tradition and their two renowned harbours, Lechaion to the west and Kenchreai to the east. Thucydides, from whom we obtain much information, notes that the Corinthians secured safe sea travel by suppressing piracy. The Corinthian Ameinocles is credited with building the first warship, the trireme, while the first recorded naval battle occurred between Corinth and its colony, Corcyra. In the 3rd century BCE, in Syracuse, Archimedes designed, and the Corinthian Archias built, the "Syracusia," arguably the largest ship of antiquity. Therefore, it has been rightfully observed "the Corinthians were the first to transform shipbuilding."

Κορινθιακοί αρύβαλλοι (αρωματοδοχεία) και πυξίδες (κοσμηματοθήκες).
Corinthian oil containers (aryballois) and jewelry boxes (pyxides).

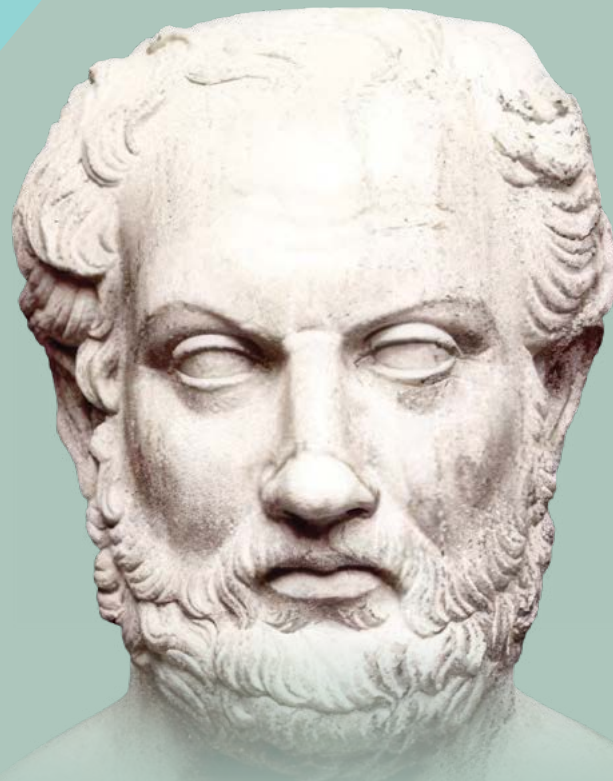
Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΜΝΗΜΕΙΟΥ. Αρχαίες και σύγχρονες μαρτυρίες.

Ο Διόλκος της Κορίνθου είναι ο λιθόστρωτος δρόμος που συνέδεε τον Κορινθιακό με το Σαρωνικό κόλπο και αντίστροφα, προκειμένου να αποφεύγεται ο επικίνδυνος περίπλους της Πελοποννήσου, μία απόσταση δηλαδή 180 μιλίων περίπου. Χρησιμοποιήθηκε για τη μεταφορά από την ξηρά πλοίων και εμπορευμάτων, παρέχοντας ταχύτητα, ασφάλεια και εξοικονόμηση χρόνου στις μετακινήσεις.

Για πολλούς αιώνες ο Διόλκος ήταν γνωστός μέσα από τις περιγραφές αρχαίων συγγραφέων με αφορμή πολεμικά γεγονότα. Πιο συγκεκριμένα ο πρώτος ο Θουκυδίδης, εξιστορώντας γεγονότα του Πελοποννησιακού πολέμου, αναφέρει ότι στο τέλος του καλοκαιριού του 428 π.Χ. οι Λακεδαιμόνιοι συγκέντρωσαν ναυτικές δυνάμεις στον Ισθμό της Κορίνθου, προκειμένου να ανταποκριθούν στο αίτημα των κατοίκων της Μυτιλήνης για βοήθεια. Περιγράφει χαρακτηριστικά ότι οι Λακεδαιμόνιοι ετοίμαζαν ολκούς (τροχοφόρα οχήματα) με στόχο να περάσουν τα πλοία από τον Ισθμό και να επιτεθούν στους Αθηναίους. Ο ίδιος ιστορικός καταγράφει τη δύλκισι πολεμικών πλοίων, λίγα χρόνια αργότερα το καλοκαίρι του 411, όταν οι κάτοικοι της Χίου ζήτησαν τη συνδρομή των Πελοποννησίων για να αποστατήσουν από την Αθήνα, που βρισκόταν σε δεινή θέση μετά τη Σικελική Εκστρατεία.

Τη χρήση του αναφέρει και ο ιστορικός Πολύβιος κατά τη διάρκεια του Δεύτερου Συμμαχικού Πολέμου (220-217 π.Χ.). Ιδιαίτερη σημαντική είναι και η επιγραφή από την Κόρινθο που καταδεικνύει τη μεταφορά πλοίων μέσω του Ισθμού υπό την αιγίδα του Μάρκου Αντώνιου. Από τη ρωμαϊκή περίοδο σημαντική είναι η μαρτυρία του Στράβωνα, ο οποίος αναφέρει ότι ο Ισθμός, στο σημείο του Διόλκου, όπου μεταφέρονται τα πλοία από τη μία θάλασσα στην άλλη, έχει πλάτος 40 στάδια. Και ο Πλίνιος σχολιάζει ότι η διαδρομή για το γύρο της Πελοποννήσου είναι μακρά και επικίνδυνη για τα πλοία που εμποδίζονται λόγω μεγέθους να μεταφερθούν πάνω σε ολκούς. Μαρτυρία για τη διάσχιση των πλοίων έχουμε και από τη βυζαντινή περίοδο με αναφορά για διάσχιση του στόλου του Έλληνα ναυάρχου Νικήτα Ωρουφά κατά τη διάρκεια πολέμου εναντίον των Σαρακηνών (9ος αι. μ.Χ.)

Οι μαρτυρίες επανέρχονται τον 19ο αιώνα, όταν οι Habbo Gerhard Lolling, Frazer και N. Fowler – R. Stillwell αναγνωρίζουν ορατά τμήματα της οδού. Το 1946, κατά τη διάρκεια εργασιών διάνοιξης οδού στην πλευρά της Στερεάς Ελλάδας πλησίον της ονομαζόμενης Ιταλικής Γέφυρας, αποκαλύφθηκε τμήμα δρόμου, το οποίο καταστράφηκε δίχως να αποτυπωθεί.

Επιγραφή που επαινεί τον ανθύπατο Μάρκο Αντώνιο για τη μεταφορά του στόλου του στον Ισθμό. (101 π.Χ.).
Commemorative inscription of the portage of Marcus Antonius' fleet over the Corinthian Isthmus.

THE HISTORY OF THE MONUMENT. Ancient and Modern Testimonies.

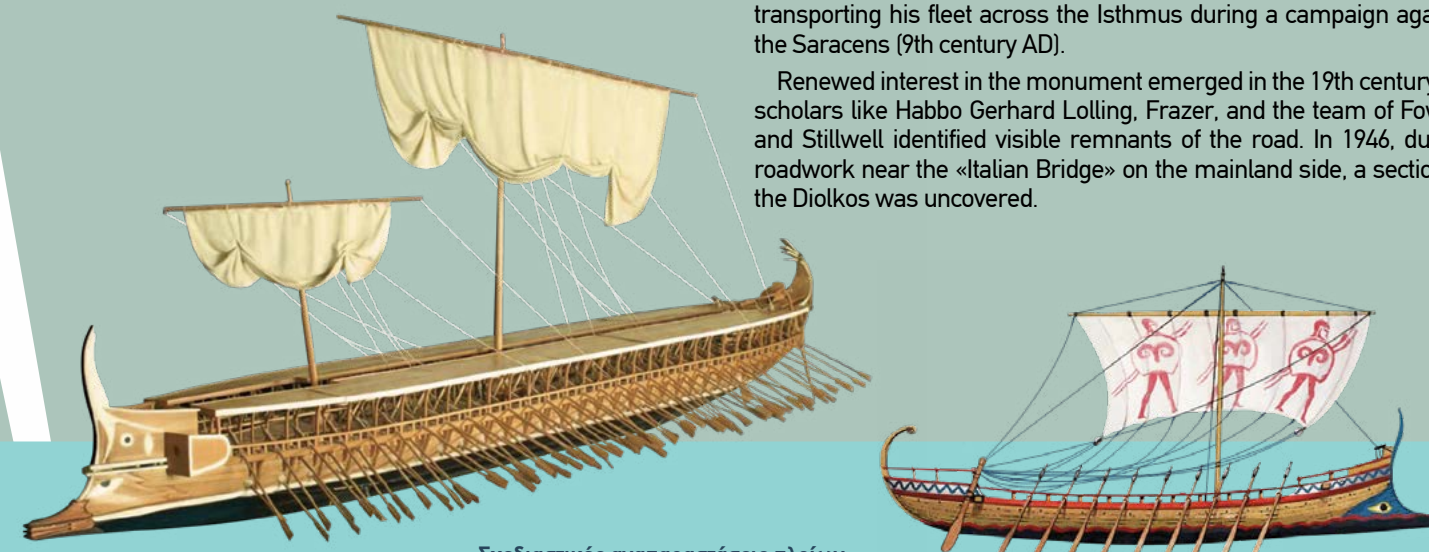
The Diolkos of Corinth was a stone-paved slipway that linked the Corinthian Gulf with the Saronic Gulf. Its purpose was to provide a shortcut across the Isthmus, bypassing the perilous 180-mile circumnavigation of the Peloponnese. By facilitating the overland transport of ships and cargo, it ensured greater speed, safety, and efficiency for ancient maritime trade and military operations.

For centuries, knowledge of the Diolkos was preserved solely through literary accounts by ancient authors, often in the context of naval warfare. Thucydides provides the earliest record: in the summer of 428 BC, during the Peloponnesian War, the Lacedaemonians mustered their fleet at the Isthmus to assist Mytilene. He specifically notes that they prepared hauling devices (olkous pareskevazon) to portage the ships and launch an attack against Athens. The same historian documents a second instance in 411 BC, when the fleet of Chios sought Peloponnesian aid to defect from the Athenian League following the disastrous Sicilian Expedition.

Σχεδιαστική αναπαράσταση μεταφοράς πλοίων πάνω στον Διόλκο.
Graphic representation of ship transport along the Diolkos.

The historian Polybius also references the slipway's use during the Social War (220–217 BC). Furthermore, a significant inscription found in Corinth attests to ship portage across the Isthmus under the patronage of Mark Antony. From the Roman era, Strabo provides a vital testimony, stating that the Isthmus at the Diolkos—where ships are hauled from one sea to the other—measured 40 stadia in width. Pliny the Elder also remarks on the long and treacherous journey around the Peloponnese, noting that some vessels were too large for the Diolkos haulers. Evidence of its continued use extends into the Byzantine period, with records of Admiral Niketas Ooryphas transporting his fleet across the Isthmus during a campaign against the Saracens (9th century AD).

Renewed interest in the monument emerged in the 19th century, as scholars like Habbo Gerhard Lolling, Frazer, and the team of Fowler and Stillwell identified visible remnants of the road. In 1946, during roadwork near the «Italian Bridge» on the mainland side, a section of the Diolkos was uncovered.

Σχεδιαστικές αναπαραστάσεις πλοίων.
Graphic representations of ships.

Ο αρχαιολόγος Νικόλαος Βερδελής, ο ανασκαφέας του Διόλκου.
Archaeologist Nikolaos Verdellis, director of the Diolkos excavations.

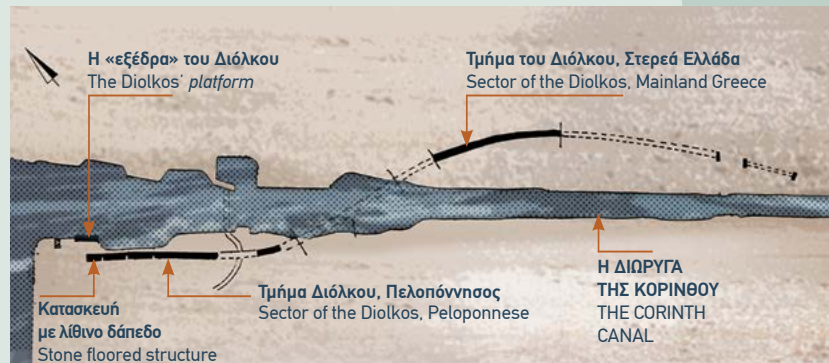
Ο ΔΙΟΛΚΟΣ ΕΡΧΕΤΑΙ ΣΤΟ ΦΩΣ

Περιγραφή του μνημείου

Το 1956 υπήρξε η χρονιά που ο Διόλκος ήρθε στο φως από τον Νικόλαο Βερδελή με αφορμή εργασίες εντός της Σχολής Μηχανικών. Οι έρευνες του στην περιοχή της Ποσειδωνίας κατέστησαν γνωστά πολλά από τα χαρακτηριστικά του μνημείου.

Ο Διόλκος βρίσκεται εγκάρσια στον Ισθμό της Κορίνθου και ακολουθεί καμπυλόγραμμη πορεία από βορειοδυτικά προς νοτιοανατολικά. Το δυτικό του πέρας, στον Κορινθιακό κόλπο, βρίσκεται στην περιοχή της Ποσειδωνίας. Το ανατολικό του αναφέρεται από φιλολογικές πηγές στον αρχαίο δήμο του Σχοινούντα (σημερινό Καλαμάκι Κορινθίας), Κατασκευάστηκε στις αρχές του 6ου αι. π.Χ., όταν η Κόρινθος βρισκόταν στο απόγειο της ακμής της κάτω από τη διακυβέρνηση του τύραννου Περίανδρου. Ο τύραννος είχε αντιληφθεί τη στρατηγική σημασία του περάσματος και οραματιζόταν τη διάνοιξη του καναλιού. Ωστόσο, χρησμός του μαντείου των Δελφών τον απέτρεψε από το να προχωρήσει στην υλοποίηση αυτού του εγχειρήματος και αποφάσισε την κατασκευή του λιθόστρωτου δρόμου.

Το συνολικό μήκος του Διόλκου υπολογίζεται στα 7 έως 9 κλμ ενώ το πλάτος του ποικίλει από 3.40μ. έως 6μ. Είναι κατασκευασμένος από μεγάλου μεγέθους λιθόπλινθους πωρόλιθου, οι οποίοι τοποθετήθηκαν σε σκληρό υπόστρωμα από άμμο και ψιλό χαλίκι. Ο δρόμος παρουσιάζει δύο τρόπους δόμησης, οι οποίοι πιθανώς να αντανακλούν και δύο χρονολογικές φάσεις κατασκευής. Στο δυτικότερο τμήμα του ο Διόλκος είναι με μεγαλύτερη επιμέλεια δομημένος, καθώς ακολουθείται η διάταξη δύο σειρών μπιατικά τοποθετημένων λιθόπλινθων στις εξωτερικές πλευρές της οδού και δύο σειρές δρομικά τοποθετημένων λιθόπλινθων στο κέντρο της. Στο τμήμα αυτό και για μήκος περίπου 30μ. κάθετα τοποθετημένες πώρινες πλάκες στη νότια πλευρά είναι πιθανό να αποτε-

Η «εξέδρα» του Διόλκου
The Diolkos' platform
Τμήμα του Διόλκου, Στερεά Ελλάδα
Sector of the Diolkos, Mainland Greece
Κατασκευή με λιθινό δάπεδο
Stone floored structure
Τμήμα Διόλκου, Πελοπόννησος
Sector of the Diolkos, Peloponnese
Η ΔΙΩΡΥΓΑ ΤΗΣ ΚΟΡΙΝΘΟΥ
THE CORINTH CANAL

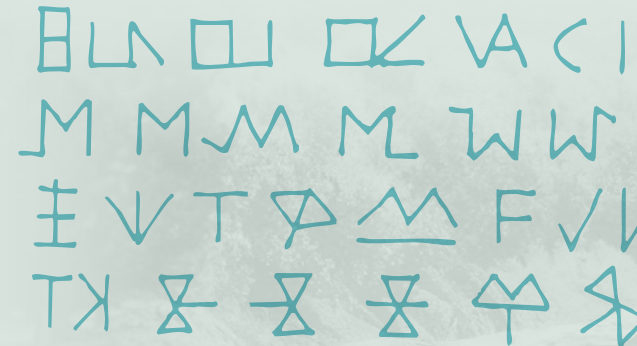
λούσαν το κράσπεδο του δρόμου. Στο υπόλοιπο μήκος του είναι κατασκευασμένος με εγκάρσια τοποθετημένους λιθόπλινθους ενώ μεσαίου μεγέθους αδρά λαξευμένοι λίθοι οριοθετούν το νότιο πέρας του.

Στο κατάστρωμα της οδού είναι ευδιάκριτες δύο κύριες αρματοτροχιές, οι οποίες έχουν απόσταση μεταξύ τους 1.40μ. αλλά και αρκετές μικρότερες που δημιουργήθηκαν από τη χρήση. Ιδιαίτερα χαρακτηριστικές είναι οι αρματοτροχιές του τμήματος εντός της Σχολής Μηχανικών, οι οποίες είναι βαθιές, με κάθετα λαξευμένα τα τοιχώματά τους. Και στο τμήμα αυτό, ωστόσο, δεν απουσιάζουν και οι στενότερες, δευτερεύουσες.

Γράμματα του κορινθιακού αλφαβήτου και άλλα σύμβολα, όπως ο διπλούς πέλεκυς είναι χαραγμένα σε σημεία του οδοστρώματος. Παρουσιάζονται συνήθως από ένα έως τρία σε κάθε λίθο. Τα σύμβολα αυτά θεωρούνται διακριτικά εμπορικά σημάδια, δηλωτικά των προμηθευτών του λίθου ή αναγνωριστικά των τεχνικών που εργάστηκαν στην κατασκευή του Διόλκου είτε ακόμη και της αρχής που επέβλεπε το έργο.

Η μακροχρόνια χρήση του Διόλκου είχε ως αποτέλεσμα και τη φθορά του. Για το λόγο αυτό συχνά πραγματοποιούνταν επιδιορθώσεις με αντικαταστάσεις λιθόπλινθων ακόμη και με αρχιτεκτονικά μέλη από ερειπωμένα κτίρια, όπως με ένα δωρικό κιονόκρανο του α΄ μισού του 5ου αι. π.Χ., πιθανώς από το ναό του Ποσειδώνα στα Ίσθμια.

Στο τμήμα εντός της Σχολής Μηχανικών και πάνω στο οδόστρωμα έχουν βρεθεί, σε μήκος 15 μέτρων (ίσως έφταναν ως και τα 30 μέτρα), δύο παράλληλοι τοίχοι, ύψους 40 εκ. γνωστοί ως ράμπες. Πιθανότατα χρησίμευαν για την ασφαλή μεταφορά των πλοίων σε αυτό το σημείο, όπου το έδαφος έχει έντονες κλίσεις και ακολουθεί η στροφή της οδού. Έχει επίσης υποστηριχθεί ότι αποτελούσαν ράμπα φόρτωσης και εκφόρτωσης.

Εγχάρκτα σύμβολα και γράμματα του κορινθιακού αλφαβήτου.
Inscribed symbols and letters of the Corinthian alphabet.

THE DIOLKOS COMES TO LIGHT

Monument Description

The year 1956 marked the discovery of the Diolkos by Nikolaos Verdellis, following construction work within the School of Engineering. His excavations in the area of Poseidonia revealed many of the monument's key characteristics.

The Diolkos runs transversely across the Isthmus of Corinth, following a curvilinear path from the northwest to the southeast. Its western terminus, on the Corinthian Gulf, is located in the Poseidonia area. Literary evidence places its eastern end at the ancient deme of Schoinous (modern-day Kalamaki, Corinthia). It was constructed in the early 6th century BC, during the height of Corinth's prosperity under the rule of the tyrant Periander. The tyrant recognized the strategic importance of the passage and initially envisioned cutting a canal. However, an oracle from the Delphi Oracle deterred him from proceeding with that project, leading him to decide on the construction of this paved road instead.

The total length of the Diolkos is estimated at 7 to 9 km, while its width varies from 3.40m to 6m. It is constructed of large poros limestone blocks, laid on a solid substrate of sand and fine gravel. The road exhibits two construction methods, which likely reflect two different chronological phases. In its westernmost section, the Diolkos is more meticulously built, featuring two rows of blocks placed headers-out on the outer edges and two rows of blocks placed stretchers-out in the center. In this section, for a length of about 30m, vertically placed poros slabs on the southern side likely formed the road's curb. Along the rest of its length, it is constructed with transversely placed blocks, while medium-sized, roughly hewn stones demarcate its southern boundary.

Άποψη του αρχαίου Διόλκου μετά την αποκάλυψή του (τμήμα Στερεάς Ελλάδας).
View of the ancient Diolkos trackway after the excavation (Mainland Greece sector).

On the road's pavement, two main wheel ruts (trackways) are clearly visible, spaced 1.40m apart, along with several smaller ones created by long-term use. Particularly characteristic are the ruts within the section of the School of Engineering, which are deep with vertically hewn walls. However, even in this section, narrower secondary tracks are also present.

Letters of the Corinthian alphabet and other symbols, such as the double axe (labrys), are engraved at various points on the pavement. These usually appear in groups of one to three on each stone. These symbols are considered to be commercial marks, indicating the stone suppliers, identifying the technicians who worked on the construction of the Diolkos, or even the authority supervising the project.

The prolonged use of the Diolkos resulted in significant wear and tear. For this reason, frequent repairs were carried out, involving the replacement of stone blocks, sometimes even using architectural members from ruined buildings—such as a Doric capital from the first half of the 5th century BC, likely sourced from the Temple of Poseidon at Isthmia.

In the section within the School of Engineering, two parallel walls, 40 cm high and known as ramps, have been found on the pavement over a length of 15 meters (possibly extending up to 30 meters). They most likely served for the safe transport of ships at this specific point, where the terrain has steep gradients and is followed by a bend in the road. Another theory suggests they functioned as a loading and unloading ramp.

ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ ΔΙΟΛΚΟΥ

Στο δυτικό τμήμα του Διόλκου, στην περιοχή της Ποσειδωνίας, ο Ν. Βερδελής έφερε στο φως μία ακόμη κατασκευή με λίθινο δάπεδο, μήκους περίπου 24μ. και μέγιστου σωζόμενου ύψους 1.25μ. Στο παρελθόν είχε υποστηριχτεί ότι κατασκευάστηκε για τις ανάγκες του Κορινθιακού πολέμου (395-386 π.Χ.) και χρησίμευε για την τοποθέτηση γερανών, προκειμένου τα πλοία να αποκτήσουν την κατάλληλη θέση για την πορεία τους πάνω στο Διόλκο. Νέα στοιχεία, ωστόσο, φανερώνουν ότι πρόκειται για κτίριο με εμπορικό χαρακτήρα, το οποίο χρονολογείται τον 3ου αι. π.Χ., πιθανότατα και αργότερα.

Τέλος, στα βόρεια της κατασκευής με το λίθινο δάπεδο, υπάρχει μία καλυμμένη με στρώσεις αμμολίθου και εν μέρει βυθισμένη, λίθινη, πλακόστρωτη κατασκευή, η οποία παραμένει αδιερεύνητη. Έχουν προταθεί διάφορες ερμηνείες για τη χρήση της, ότι δηλαδή αποτελούσε την αφετηρία του Διόλκου από την οποία τα πλοία σύρονταν στην ξηρά ή ότι είναι αρκετά μεταγενέστερη και σχετίζεται με τις εργασίες διάνοιξης της Διώρυγας από τον Νέρωνα.

Ο Διόλκος δικαιολογημένα έχει χαρακτηριστεί ως τεχνικό επίτευγμα της αρχαιότητας. Χαρακτηριστικά του, όπως η ακρίβεια της πορείας του, το μεγάλο του μήκος, η επιμέλεια στην κατασκευή του και η αξιοποίηση του φυσικού αναγλύφου με τις κατάλληλες κλίσεις και καμπυλώσεις τον καθιστούν έργο αξιοθαύμαστο και φανερώνουν την πρόοδο στην κατασκευή τεχνικών έργων αλλά και στην εκμετάλλευση των γεωγραφικών πλεονεκτημάτων της Κορίνθου.

DIOLKOS CONSTRUCTIONS

In the western section at Poseidonia, Verdelis uncovered another stone - floored structure, approximately 24 m long and with a maximum preserved height of 1.25 m. Previously, it had been suggested that this construction was related to the Corinthian War (395-386 BCE) and was used for positioning cranes to set ships on the Diolkos. However, new evidence indicates that this building had a commercial function, dating at least to the late 3rd century BCE, and possibly later.

North of the stone-floored construction, a partially submerged paved structure covered with beach rock layers remains unexcavated. Its function has been interpreted variously: as the starting point of the Diolkos where ships were hauled ashore or as a later construction related to Nero's canal works.

The Diolkos is justifiably recognized as a technical achievement of antiquity. Its characteristics—precision in alignment, great length, meticulous construction, and exploitation of natural topography with appropriate gradients and curves—demonstrate both advanced engineering techniques and strategic use of Corinth's geographic advantages.

Η κατασκευή με το λίθινο δάπεδο (έναρξη εργασιών).
The stone floored structure (initial stage of the project).

Η κατασκευή με το λίθινο δάπεδο (Εξέλιξη εργασιών).
The stone - floored building (Works in progress).

Η κατασκευή με το λίθινο δάπεδο (Μετά το πέρας των εργασιών).
The stone - floored building (Completion of works).

ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ, ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΔΙΟΛΚΟΥ

Ο χρόνος δεν υπήρξε ευγενικός απέναντι στο Διόλκο. Οι δεκαετίες εγκατάλειψης μετά την αποκάλυψή του και κυρίως η εγγύτητά του μνημείου με τη Διώρυγα της Κορίνθου, στην οποία συχνά πραγματοποιούνταν εργασίες εκβανθύνσεως του πυθμένα της θάλασσας για τη διέλευση μεγάλων πλοίων είχε ως αποτέλεσμα τη μεταβολή του παράλιου μετώπου, την υποσκαφή του υποστρώματος της αρχαίας οδού και τελικά τη βύθιση τμήματος της στη θάλασσα. Αρκετοί λίθοι του υπέστησαν καθίζηση, ράγισαν ή θραύστηκαν και πολλοί κατακρημνίστηκαν. Ο Διόλκος έχασε την ενότητά του ενώ κινδύνευε σοβαρά η διατήρησή του.

Για την ολιστική αντιμετώπιση των πολλαπλών ιδιαιτεροτήτων του περιβάλλοντος του μνημείου και του περιβάλλοντος αυτού χώρου ξεκίνησαν το Φεβρουάριο του 2021 εργασίες της Πράξης «Προστασία, Αποκατάσταση και Ανάδειξη του Αρχαίου Διόλκου» του ΕΣΠΑ με κωδικούς ΟΠΣ 5034532 (Α΄ φάση) και ΟΠΣ 6002470 (έργο phasing) με συνολικό προϋπολογισμό 2.800.000 ευρώ και κύριο του έργου την Εφορεία Αρχαιοτήτων Κορίνθιας. Η Πράξη περιελάμβανε τρία Υποέργα εκτελούμενα από διαφορετικούς φορείς. Στο πλαίσιο του Υποέργου 1 «Αρχαιολογικές έρευνες, τεκμηρίωση, αποκατάσταση και ανάδειξη του αρχαίου Διόλκου», το οποίο εκτελέστηκε απολογιστικά και με αυτεπιστασία από την Υπηρεσία μας, πραγματοποιήθηκαν σύμφωνα με εγκεκριμένες μελέτες (αποκατάστασης και ανάδειξης του μνημείου, συντήρησης και γεωτεχνική) τα ακόλουθα:

Ανάσχυση λίθων Διόλκου.
Recovery of the submerged blocks of Diolkos.

PROTECTION, RESTORATION AND ENHANCEMENT of the ANCIENT DIOLKOS

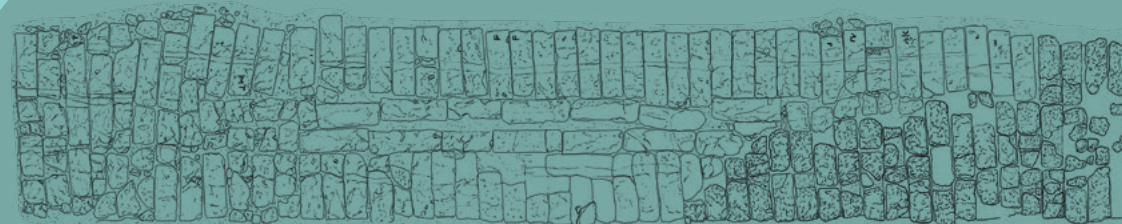
Time has not been kind to the Diolkos. Decades of neglect after its discovery, and especially its proximity to the Corinth Canal, where regular dredging operations were carried out to allow the passage of large ships, have caused changes to the coastal front, undermining of the foundation of the ancient road, and ultimately the submersion of part of it into the sea. Several stones suffered settlement, cracking, or breakage, and many collapsed. The Diolkos lost its integrity and its preservation was at serious risk.

To address the multiple challenges of the monument and its surrounding area holistically, works began in February 2021 under the action "Protection, Restoration, and Enhancement of the Ancient Diolkos", funded by the NSRF (ESPA) with codes OPS 5034532 (Phase A) and OPS 6002470 (phasing project), with a total budget of €2,800,000 and the Ephorate of Antiquities of Corinthia as the project owner. The action included three subprojects implemented by different entities. Within Subproject 1, "Archaeological investigations, documentation, restoration and enhancement of the Ancient Diolkos", executed by Ephorate of Antiquities of Corinthia on an accountable and self-directed basis, and according to approved studies (restoration and enhancement, conservation, and geotechnical studies), the following works were carried out:

Ο χώρος του Διόλκου κατά την έναρξη των εργασιών.
The Diolkos site at the commencement of works.

Ο χώρος του Διόλκου
με την ολοκλήρωση των εργασιών.
The Diolkos site upon completion of the works.

Ρίψη λιθορριπής.
Riprap placement.

- Μικρής κλίμακας αποχωματώσεις και ανασκαφικές τομές που επανέφεραν το μνημείο σε αναγνώσιμη μορφή, εξυγιάνοντας ταυτόχρονα σημαντικά τον περιβάλλοντα χώρο του.
- Ανάσχυση των βυθισμένων λίθων του Διόλκου.
- Εργασίες συντήρησης των λίθων που περιελάμβαναν τη διαβροχή, την αφαλάτωση, και τους μηχανικών καθαρισμών των λίθων του Διόλκου.
- Εργασίες ανάταξης των λίθων, κατά τη διάρκεια των οποίων εντοπίστηκαν συνανήκοντα μέλη.
- Εργασίες αποκατάστασης του μνημείου με την επανατοποθέτηση των λίθων στην αρχική τους θέση, όπου αυτή ήταν γνωστή. Για τα τμήματα που παρουσίαζαν τη μεγαλύτερη απώλεια του υλικού, ο χώρος συμπληρώθηκε με χονδρόκοκκο κονίαμα.
- Συμπλήρωση του χώρου μεταξύ του λιμενοβραχίονα και του μνημείου με υλικά σύμφωνα με την πρόταση της εγκεκριμένης γεωτεχνικής μελέτης.
- Κατασκευή διαδρόμου περιήγησης επισκεπτών από σταθεροποιημένο χωμάτινο δάπεδο, ο οποίος εξασφαλίζει παράλληλη θέαση προς το μνημείο και τη Διώρυγα της Κορίνθου, καθιστώντας σαφή την στρατηγικής σημασίας θέση της περιοχής διαχρονικά.
- Διαμόρφωση του εγγύτερου χώρου περιμετρικά του μνημείου με τη δημιουργία «ζώνης ασφαλείας», πλάτους 1.5 μ., η οποία καλύφθηκε με γκρι χαλίκι πολλαπλών αποχρώσεων.
- Έγιναν εργασίες ηλεκτροφωτισμού του μνημείου με την τοποθέτηση φωτιστικών σωμάτων κατά μήκος του διαδρόμου επισκεπτών, σύμφωνα με τη μελέτη φωτισμού.
- Τοποθετήθηκαν δίγλωσσες πινακίδες πληροφόρησης του κοινού και εκδόθηκαν ενημερωτικά έντυπα και φυλλάδια σε γραφή Braille.

Στο πλαίσιο του Υποέργου 3 «Προστασία Οδευσης του αρχαίου Διόλκου» που εκτελέστηκε υπό την εποπτεία της Περιφέρειας Πελοποννήσου κατασκευάστηκε λιμενοβραχίονας και τοποθετήθηκε λιθορριπή για την οριοθέτηση ασφαλούς περιβάλλοντος νοτίως του μνημείου. Αντίστοιχα, βόρεια του Διόλκου διαμορφώθηκαν εργοταξιακός περιφραγμένος χώρος, ο οποίος περιελάμβανε κλειστή στεγασμένη κατασκευή με δάπεδο από σκυρόδεμα για την εναπόθεση, συντήρηση και δομική αποκατάσταση των λίθων καθώς και οδοί κυκλοφορίας. Η Εφορεία Ενόλιων Αρχαιοτήτων με το Υποέργο 2 «Ενάλιες Αρχαιολογικές ενάλιες εργασίες στο πλαίσιο του Υποέργου 3» παρακολούθησε όλες τις εργασίες, οι οποίες και τεκμηριώθηκαν φωτογραφικά. Ταυτόχρονα δημιουργήθηκε μικρή ταινία έρευνας με θέμα το μνημείο και την εξέλιξη των εργασιών.

Φαινόμενα παλίρροιας στον χώρο εργασιών.
Tidal conditions at the project site.

Κατασκευή λιμενοβραχίονα.
The construction of the breakwater.

Εργασίες αποκατάστασης.
Restoration works.

Κατασκευή διαδρόμου επισκεπτών.
Construction of the visitors path.

Τοποθέτηση λιθόπλινθων σε εργοταξιακό χώρο.
Handling of ancient ashlars at the worksite.

Αφαλάτωση λιθόπλινθων σε δεξαμενές.
Desalination of ashlar blocks in tanks.

Τοποθέτηση φωτισμού ανάδειξης.
Installation of accent lighting.

- Small-scale excavations and trenches that returned the monument to a legible state and significantly improved the surrounding environment, while revealing new information regarding its use.
- Recovery of submerged Diolkos stones.
- Conservation of the stones, including soaking, desalination, and mechanical cleaning.
- Reassembly works, during which adjacent stone members were identified.
- Restoration of the monument with the reinstallation of stones in their original positions, where known. Areas with significant material loss were supplemented with coarse-grained mortar.
- Filling of the space between the pier and the monument with materials according to the recommendations of the approved geotechnical study.
- Construction of a visitor walkway with stabilized soil flooring, allowing parallel viewing of the monument and the Corinth Canal, highlighting the area's strategic significance over time.
- Arrangement of the immediate surroundings with the creation of a 1.5 m-wide "safety zone," covered with grey gravel of varying shades.
- Installation of electrical lighting along the visitor walkway according to the lighting study.
- Placement of bilingual informational panels for the public and publication of informational brochures, including Braille editions.

Within Subproject 3, "Protection of the Diolkos route", executed under the supervision of the Peloponnese Region, a breakwater and riprap were installed to secure the area south of the monument. Similarly, north of the Diolkos, a fenced construction site was created, including a covered structure with a concrete floor for the storage, conservation, and structural restoration of the stones, as well as circulation routes around it (excluding the northern side).

Subproject 2, "Underwater archaeological works under Subproject 3", implemented by the Ephorate of Underwater Antiquities, supervised all activities carried out in the marine area, which were documented photographically. In addition, a short research film was produced, presenting the monument and the evolution of the described works.

ΝΕΑ ΑΝΑΣΚΑΦΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ

Κατά τη διάρκεια εκτέλεσης του Υποέργου 1 πραγματοποιήθηκαν μικρές κλίμακας ανασκαφικές εργασίες. Αν και περιορισμένες σε μέγεθος και σε έκταση, έφεραν στο φως νέα στοιχεία για τον Διόλκο και τις κατασκευές που τον πλαισιώνουν. Πιο συγκεκριμένα, στο χώρο ανατολικά της κατασκευής με το λίθινο δάπεδο, αποκαλύφθηκε ένα νέο τμήμα του Διόλκου, μήκους 10μ. περίπου. Παρατηρήθηκε ότι στο τμήμα αυτό, ο Διόλκος σώζεται σε μέγιστο πλάτος 3 μ. και είναι κατασκευασμένος από μπητικά τοποθετημένους λιθόπλινθους. Είναι εμφανείς δύο κύριες αρματοτροχιές με μετατρόχιο διάστημα 1.45μ. περίπου. Διαπιστώνεται δηλαδή ότι στο τμήμα αυτό ο Διόλκος παρουσιάζει το μικρότερο πλάτος του και ότι το βόρειο όριο του συμπίπτει με την εσωτερική πλευρά του βόρειου τοίχου της κατασκευής με το λίθινο δάπεδο. Τέλος καθίσταται σαφές ότι το λίθινο δάπεδο έχει κατασκευαστεί πάνω από το κατάστρωμα του Διόλκου. Ανάμεσα στις δύο κατασκευές μεσολαβεί επίκωση ύψους 10 εκ. περίπου.

Επιπλέον μέσα από τις έρευνες διαπιστώθηκε, χωρίς να αποσαφηνιστεί πλήρως, η διαφοροποίηση της κάτοψης της κατασκευής, η οποία εκτείνεται νοτιότερα. Πιο συγκεκριμένα αποκαλύφθηκαν προς νότο επιπλέον δύο τοίχοι που σχηματίζουν γωνία και δημιουργούν έναν επιμήκη εσωτερικό χώρο. Στα κινητά ευρήματα από τη διερεύνηση του χώρου συγκαταλέγονται ένα ενεπίγραφο μολύβδινο σταθμίο, μεγάλη ποσότητα κεραμικής αποτελούμενη από όστρακα εμπορικών αμφορέων, όπως μία απόληξη κνιδιακού αμφορέα και άλλων χρηστικών αγγείων, όπως χιακές λάγυνοι, καθώς και ελάχιστα όστρακα ανάγλυφων σκύφων, ανάμεσα στα οποία συγκαταλέγεται και ένα με διακόσμηση μακρών πετάλων. Τα παραπάνω ευρήματα είναι ενδεικτικά του εμπορικού χαρακτήρα

Νέο τμήμα του Διόλκου.
New sector of Diolkos.

της κατασκευής ενώ αναθεωρούν και τη χρονολόγησή της.

Με την ανύσωση των λιθόπλινθων του Διόλκου διαπιστώθηκε η παρουσία των εγχάρκτων συμβόλων και στην κατώτερη επιφάνειά τους και σπανιότερα στις πλαιινές τους. Παρατηρήθηκε, επίσης, ότι το ίδιο σύμβολο που παρουσιάζεται στην άνω επιφάνεια στη δεξιά πλευρά, το οποίο του βρίσκεται και στην κατώτερη επιφάνεια αριστερή πλευρά. Το πιο συχνά απαντώμενο σύμβολο είναι ο διπλούς πέλεκυς Τέλος, αναφέρεται ότι παρουσία εγχάρκτων συμβόλων διαπιστώθηκε και σε μεμονωμένα αποτμήματα λιθόπλινθων που είχαν καταρρεύσει από την τοικοποιία της κατασκευής με το λίθινο δάπεδο.

Νότια του Διόλκου, με αφορμή τις εργασίες διαμόρφωσης των πρανών αποκαλύφθηκε τμήμα ενός κτηρίου, στο εσωτερικό του οποίου βρέθηκαν πήλινα ειδώλια πτηνών και γυναικείων μορφών που κρατούν πτηνά. Πιθανώς να αποτελούσε τμήμα ενός παρόδιου ιερού.

Το ίδιο εγχάρκτο σύμβολο στην άνω και κάτω επιφάνεια λιθόπλινθου του Διόλκου.
Identical Incised symbol on the upper and lower surface of a Diolkos ashlar block.

Η ανέγερση της κατασκευής πάνω από το κατάστρωμα του Διόλκου.
The structure built over the Diolkos roadway

Πήλινα ειδώλια πτηνών.
Terracotta bird figurines.

Τμήμα κτηρίου νότια του Διόλκου.
Section of a building south of the Diolkos.

NEW EXCAVATION DATA

During the implementation of Subproject 1, small-scale archaeological excavations were undertaken. Although limited in extent, these investigations produced important new evidence relating to the Diolkos and the associated structures. In particular, a previously undocumented section of the Diolkos, approximately 10 m in length, was revealed to the east of the structure with the stone-paved floor. In this area, the Diolkos is preserved to a maximum width of c. 3 m and is constructed of ashlar blocks laid in regular courses. Two principal wheel ruts are clearly visible, with a track gauge of approximately 1.45 m. This section represents the narrowest preserved width of the Diolkos, and its northern limit coincides with the inner face of the northern wall of the stone-paved structure. It is also evident that the stone pavement was laid over the surface of the Diolkos, separated by a fill layer approximately 0.10 m thick.

Further investigation indicated, though not yet fully clarified, a modification to the ground plan of the stone-paved structure, which extends further to the south. Specifically, two additional walls forming an angle were uncovered, creating an elongated internal space. The assemblage of movable finds recovered from this area includes an inscribed lead weight and a substantial quantity of pottery, primarily consisting of sherds from commercial amphorae—among them the base of a Knidian amphora—as well as other utilitarian vessels, such as Chian lagynoi. A small number of sherds from relief-decorated skyphoi were also identified, including an example decorated with elongated petals. These finds indicate the commercial character of the structure and necessitate a reassessment of its chronology.

Μολύβδινο σταθμίο και τμήματα πήλινων αγγείων από το εσωτερικό της κατασκευής με το λίθινο δάπεδο.
Lead weight and pottery fragments from the interior of the stone-floored structure

The removal of the Diolkos stone blocks revealed incised symbols on their lower surfaces and, more rarely, on their lateral faces. Notably, the same symbol appearing on the upper surface on the right-hand side of a block is mirrored on the lower surface on the left-hand side. The most frequently attested symbol is the double axe (labrys). Comparable incised symbols were also observed on individual stone-block fragments that had collapsed from the masonry of the stone-paved structure.

To the south of the Diolkos, earthworks undertaken for the shaping of the slopes revealed part of a building, within which clay figurines of birds and female figures holding birds were recovered. This structure may have formed part of a roadside sanctuary.

Η ΔΙΩΡΥΓΑ ΤΗΣ ΚΟΡΙΝΘΟΥ

Η Διώρυγα της Κορίνθου αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα τεχνικά έργα της Ελλάδας. Εξυπηρετεί τη μετακίνηση πλοίων, ανθρώπων και αγαθών από τον Κορινθιακό στον Σαρωνικό κόλπο και αντίστροφα, αποκαλύπτοντας διαχρονικά τη στρατηγική σημασία της θέσης.

Την ιδέα για τη διάνοιξη του Ισθμού είχε ήδη, όπως αναφέρθηκε, τον 6ο αι. π.Χ. ο τύραννος της Κορίνθου Περίανδρος. Τον 3ο αιώνα π.Χ. ο Δημήτριος Πολιορκητής επανέφερε την σκέψη διάνοιξης της Διώρυγας, όμως οι μηχανικοί του θεώρησαν ότι η υλοποίησή του έργου θα προξενούσε πλημμύρες στην Αίγινα και στα γύρω νησιά.

Το όραμα ξεκινά να γίνεται πραγματικότητα τη ρωμαϊκή περίοδο. Ο Ιούλιος Καίσαρας και ο Καλιγούλας είχαν εντάξει το έργο στους σχεδιασμούς τους. Ο Νέρωνας, όμως, ήταν αυτός που ξεκίνησε τις εργασίες με μεγάλη επισημότητα. Ο ίδιος ο αυτοκράτορας έδωσε το πρόσταγμα της έναρξης τους σκάβοντας με μία χρυσή αξίνα. Στο έργο συμμετείχαν άνθρωποι διαφόρων εθνικοτήτων και ο Νέρωνας το επέβλεπε προσωπικά μέχρι που αναγκάστηκε να επιστρέψει στη Ρώμη. Από αυτή την περίοδο σώζεται το λεγόμενο «Ανάγλυφο του Νέρωνα», λαξευμένο στον βράχο της διώρυγας.

Αργότερα, οι Ενετοί το 1687 και ο Ιωάννης Καποδίστριας μετά την ίδρυση του ελληνικού κράτους εξέτασαν την επανέναρξη του έργου αλλά τα σχέδια δεν προχώρησαν λόγω κόστους και τεχνικών δυσκολιών.

Η οριστική διάνοιξη της Διώρυγας ξεκίνησε στις 22 Απριλίου 1882 και εγκαινιάστηκε το 1892. Με πλάτος 44 μέτρα στην επιφάνεια και βάθος έως 8 μέτρα αποτελεί ένα έργο που συνδέει το αρχαίο όραμα με τη νεότερη τεχνολογική πρόοδο.

Άποψη του Ισθμού,
Ατσαλογραφία, Bentley, 1870.
View of the Isthmus.
Steel engraving by Bentley, 1840.

THE CORINTH CANAL

The Corinth Canal is one of the most important engineering works in Greece. It facilitates the movement of ships, people, and goods from the Corinthian Gulf to the Saronic Gulf and vice versa, consistently highlighting the strategic importance of its location.

The idea of cutting through the Isthmus was already conceived in the 6th century BC by Periander, the tyrant of Corinth. In the 3rd century BC, Demetrius Poliorketes revived the idea of constructing the canal, but his engineers believed that carrying out the project would cause flooding in Aegina and the surrounding islands.

The vision began to take shape during the Roman period. Julius Caesar and Caligula, included the project in their plans. Nero, however, was the one who initiated the works with great ceremony. The emperor himself gave the signal for the start of construction by digging with a golden pickaxe. People of various nationalities took part in the project and the emperor personally supervised the works until he was forced to return to Rome. From this period survives the so-called "Relief of Nero," carved into the rock of the canal.

Later on, the Venetians in 1687 and Ioannis Kapodistrias after the establishment of the Greek state examined the possibility of resuming the project, but the plans did not move forward due to cost and technical difficulties.

The final construction of the Corinth Canal began on April 22, 1882, and it was inaugurated in 1892. With a width of 44 meters at the surface and a depth of up to 8 meters, it is a work that connects the ancient vision with modern technological progress.

Εργασίες διάνοιξης της Διώρυγας.
Works during the construction of the Canal.

Άποψη της Διώρυγας της Κορίνθου.
View of the Corinth Canal.

Τα εγκαινία της Διώρυγας. Ελατογραφία του Κ. Βολανάκη, 1893.
The Inauguration of the Corinth Canal, Oil in canvas, K. Volanakis, 1893.

Το ανάγλυφο του Νέρωνα.
The Relief of Nero.

ΤΟ ΑΝΑΓΛΥΦΟ ΤΟΥ ΝΕΡΩΝΑ

Το ανάγλυφο του Νέρωνα είναι λαξευμένο στη νότια πλευρά της Διώρυγας της Κορίνθου. Έχει τη μορφή ναϊσκόμορφης στήλης με συνολικό ύψος 1.50μ. και πλάτος 0.97μ. Δύο κίονες στηρίζουν επιστύλιο και αέτωμα. Στο εσωτερικό του αναγλύφου απεικονίζεται ο Ηρακλής σε μετωπική στάση. Η λεοντή του κρέμεται από το δεξί του ώμο ενώ με το αριστερό του χέρι στηρίζεται στο ρόπαλο που ακουμπά στο έδαφος.

Το ανάγλυφο θεωρείται ότι κατασκευάστηκε ως ανάμνηση των εργασιών διάνοιξης της Διώρυγας από τον αυτοκράτορα Νέρωνα ή ίσως για να απεικονίζει τον ίδιο τον Νέρωνα ως νέο Ηρακλή, ο οποίος υπερηφανεύτηκε ότι με το έργο του ξεπέρασε τα κατορθώματα του μυθικού ήρωα. Άλλες ερμηνείες υποστηρίζουν ότι ο Ηρακλής τοποθετήθηκε εκεί ως προστάτης των εργατών, ως σύμβολο της ανθρώπινης δύναμης απέναντι στη φύση ή ως έμβλημα του μεγάλου τεχνικού εγχειρήματος που αποτελούσε η διάνοιξη του Ισθμού.

THE RELIEF OF NERO

The relief of Nero is carved on the southern side of the Corinth Canal. It has the form of a small temple-shaped stele with a total height of 1.50 m and a width of 0.97 m. Two columns support an architrave and a pediment. Inside the relief, Heracles is depicted in a frontal stance. His lion skin hangs from his right shoulder, while with his left hand he leans on the club that rests on the ground.

The relief is thought to have been created as a commemoration of the canal-digging works carried out by Emperor Nero, or perhaps to portray Nero himself as a new Heracles, since he boasted that through his project he surpassed the feats of the mythical hero. Other interpretations suggest that Heracles was placed there as a protector of the workers, as a symbol of human strength against nature, or as an emblem of the great engineering undertaking that the cutting of the Isthmus represented.

Κεφαλάκια πήλινων
γυναικείων ειδωλίων.
Terracotta female figurine heads.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ - BIBLIOGRAPHY

- Ασλαματζίδου-Κωστούρου, Ζ., Ποσειδωνία, ΑΔ, 52 (1997), Χρονικά, Β' 1, 148.
- Ασλαματζίδου-Κωστούρου, Ζ., Ποσειδωνία Κορίνθου (Θέση Ευαγγελίστρια), ΑΔ 56-59, (2001-2004) Χρονικά, Β' 4, Πελοπόννησος, 76.
- Βερδελής Ν.Μ., "Σύντομος έκθεσις περι τῶν διεξαχθεισῶν κατὰ τὸ 1957 ἀνασκαφῶν ὑπὸ τῆς ἐφορείας ἀρχαιοτήτων Δ' Περιφέρειας (Αργολιδοκορινθίας); Συνέχισις τῆς ἀνασκαφῆς τοῦ Διόλκου." ΑΕ 1-3 (1956).
- Βερδελής Ν.Μ., "Ανασκαφή τοῦ Διόλκου." Πρακτικά, 1960, 136-43.
- Βερδελής Ν.Μ., "Ανασκαφή τοῦ Διόλκου." Πρακτικά, 1962, 48-50.
- Κασίμη Π., «Αρχαίος Διόλκος. Ἐνα ξεχωριστό μνημεῖο ἀνασύρεται ἀπὸ τῆς λήθης» στο Κορινθιακὴ Ἐπετηρίδα Ἐρευνας, Μελέτης καὶ Προβληματισμοῦ, Κιάτο, 2023, 127-146.
- Κασίμη Π., «Διόλκος. Ἐνα μνημεῖο ἀνασύρεται ἀπὸ τῆς λήθης» στο Αρχαιολογικὸ Ἔργο στὴν Πελοπόννησο 4, Καλαμάτα, 20-23 Νοεμβρίου 2024 (ὑπὸ ἐκδοσὴ).
- Κουτσούμπα Δ- Γ. Νάκας, "Διόλκος. Ἐνα σημαντικό τεχνικὸ ἔργο τῆς Αρχαιότητος", στο Κ. Kissas, W.-D. Niemeier (ἐπιμ.), The Corinthia and the Northeast Peloponnese. Topography and History from Prehistoric Times until the End of Antiquity, Athenaia Band 4, München, 191-207.
- Μίχα Π., « Δύο ομάδες Τάφων ἀπὸ τὴν περιοχὴ Ποσειδωνία στὴ δυτικὴ ἀπόληξη τοῦ Ισθμοῦ τῆς Κορίνθου», ΑΔ 69-70 (2014-2015), Μελέτες, 411-469.
- Cook, R.M. "Archaic Greek Trade: Three Conjectures." JHS 99 (1979), 152-55.
- Cook, R.M. "A Further Note on the Diolkos." Στο: Betts J.H., Hooker J.T., and Green J.R., Studies in Honour of T.B.L. Webster. Vol. 1, Bristol, 1986, 65-8.
- Fowler H. N.- Stillwell R., Introduction, Topography, Architecture, Corinth I, Cambridge, Mass. 1932.
- Gerster B., L'Isthme de Corinthe : tentatives de percerment dans l'antiquité, BCH 8, 1884, 225-232.
- Lohmann, H., "Der Diolkos von Korinth - Eine Antike Schiffsschleppe?", στο Κ. Kissas, W.-D. Niemeier (ἐπιμ.), The Corinthia and the Northeast Peloponnese, Topography and History from Prehistoric Times until the End of Antiquity, Athenaia Band 4, 2013, München, 207-230.
- MacDonald B. R., "The Diolkos", JHS 106 (1986), 191-195.
- Nakas I.: The Hellenistic and Roman Harbours of Delos and Kenchreai. Their Construction, Use and Evolution στο Nautical Archaeology Society Monograph Subseries, Volume 6, BAR International Series, Oxford, 2022.
- Pettegrew, D. K., "The Diolkos of Corinth", AJA 115.4, (2011), 549-574.
- Raepsaet, G., M. Tolley, "Le diolkos de l'Isthme a Corinthe : son trace, son fonctionnement", BCH 117, (1993), 233-261.
- Verdellis, N. M., Die Ausgrabungen des Diolkos wdhrend der Jahre 1957-1959, AM 73, (1958), 140-145, πίν. 106-118.
- Werner, W. "The Largest Ship Trackway in Ancient Times: The Diolkos of the Isthmus of Corinth, Greece and Early Attempts to Build a Canal." IJNA 26, 1997, 98-119.
- Wiseman, J., The Land of Ancient Corinthians, Gothenburg, 1978.

ΓΕΝΙΚΗ ΕΠΟΠΤΕΙΑ – ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΣ

Κασίμη Παναγιώτα,
Διευθύντρια Εφορείας Αρχαιοτήτων Κορινθίας

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΕΡΓΟΥ

Σπυρόπουλος Γιώργος,
Αναπληρωτής Διευθυντής Εφορείας Αρχαιοτήτων Κορινθίας

ΕΠΙΒΛΕΨΗ ΕΡΓΟΥ

Αγλαΐα Κουτρομπί, Αρχαιολόγος
Γεροντάκης Φίλιππος, Αρχιτέκτονας Μηχανικός
Κανδρή Αγγελική, Συντηρήτρια

ΣΥΝΕΒΑΛΛΑΝ ΣΤΟ ΕΡΓΟ

Σιδιρόπουλος Νικόλαος, Πολιτικός Μηχανικός
Σοφού Μαργαρίτα, Γεωργίου Έλενα, Καλού Αργυρώ,
Κούμπουλα Ευφροσύνη,
Μυλωνά Κωνσταντίνα - Τμήμα Συντήρησης
Εφορείας Αρχαιοτήτων Κορινθίας
Αλεξόπουλος Βασίλειος, Βαρδάκας Αναστάσιος, Δελής Απόστολος,
Τριανταφύλλου Απόστολος – Εργατοτεχνικό προσωπικό
Σοφού Μαρία-Διοικητική υποστήριξη
Πάντος Στυλιανός – Οικοδομικές Εργασίες
Σούκουλης Θωμάς-Χωματοουργικές εργασίες
Στούπας Χαράλαμπος – Ηλεκτρολογικές εργασίες
Μιχαλάς Παναγιώτης - Φωτογράφος
ΔΙΑΤΜΗΣΗ ΑΤΕ – Τεχνική εταιρεία
ΕΔΕΚΟ – Lighting Design, Εταιρεία Φωτισμού

ΣΧΕΔΙΑ – ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ

Αρχείο Εφορείας Αρχαιοτήτων Κορινθίας

ΓΡΑΦΙΣΤΙΚΗ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΤΡΙΠΤΥΧΟΥ
PRINTALL -Ε.Π.Ε

GENERAL SUPERVISION – COORDINATION

Kasimi Panagiota,
Director of the Ephorate of Antiquities of Corinthia

PROJECT MANAGER

Spyropoulos Georgios,
Deputy Director of the Ephorate of Antiquities of Corinthia

PROJECT SUPERVISION

Aglaia Koutrombi, Archaeologist
Gerontakis Filippos, Architect Engineer
Kandri Angeliki, Conservator

CONTRIBUTORS

Sidiropoulos Nikolaos, Civil Engineer
Sofou Margarita, Georgiou Elena, Kalou Argyro,
Koumpoula Effrosyni,
Mylona Konstantina – Conservation Department
of the Ephorate of Antiquities of Corinthia
Alexopoulos Vasileios, Vardakas Anastasios, Delis Apostolos,
Triantafyllou Apostolos – Technical staff
Sofou Maria – Administrative support
Pantos Stylianos – Construction Works
Soukoulis Thomas – Earthworks
Stoupas Charalampos – Electrical Works
Michalas Panagiotis – Photographer
DIATMISI S.A. – Technical Company
EDEKO – Lighting Design

PLANS – PHOTOGRAPHS

Archive of the Ephorate of Antiquities of Corinthia

GRAPHIC DESIGN & PRODUCTION
PRINTALL LTD

«ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ-ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΤΟΥ ΑΡΧΑΙΟΥ ΔΙΟΛΚΟΥ»

Κύριος έργου: Εφορεία Αρχαιοτήτων Κορινθίας

Έναρξη: 27/09/2019

Λήξη: 30/04/2026

Πράξης: 2.800.000,00€

Υποέργο 1: «*Αρχαιολογικές έρευνες, τεκμηρίωση, στερέωση, αποκατάσταση και ανάδειξη του Αρχαίου Διόλκου*».

Εφορεία Αρχαιοτήτων Κορινθίας
Συνολικός προϋπολογισμός: 993.145,12€

Υποέργο 2: «*Ενάλιες Αρχαιολογικές Εργασίες στο πλαίσιο του Υποέργου 3*».

Εφορεία Ενάλιων Αρχαιοτήτων.
Συνολικός προϋπολογισμός: 90.176,00€

Υποέργο 3: «*Προστασία Όδεσης Αρχαίου Διόλκου*»,
Περιφέρεια Πελοποννήσου
Συνολικός προϋπολογισμός: 1.716.678,88€

«PROTECTION, RESTORATION, AND ENHANCEMENT OF THE ANCIENT DIOLKOS»

Project Owner: Ephorate of Antiquities of Corinth

Start Date: 27/09/2019

End Date: 30/04/2026

Total Project Budget: €2,800,000.00

Sub-project 1: «*Archaeological Research, Documentation, Stabilization, Restoration, and Enhancement of the Ancient Diolkos*»

Ephorate of Antiquities of Corinth
Budget: €993,145.12

Sub-project 2: «*Underwater Archaeological Works within the Framework of Sub-project 3*»

Ephorate of Underwater Antiquities
Budget: €90,176.00

Sub-project 3: «*Protection of the Ancient Diolkos Route*»

Region of Peloponnese
Budget: €1,716,678.88

2026

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
MINISTRY OF CULTURE

ΕΦΟΡΕΙΑ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ
EPHORATE OF ANTIQUITIES OF CORINTHIA

Αρχαία Κόρινθος, 20007

Τηλ. 2741032630

Ancient Corinth, 20007

Tel. +30 27410 32630

Email: efakor@culture.gr

Κορινθιακός μελανόμορφος κρατήρας
από την Ποσειδωνία.
Corinthian black figure krater
from Poseidonia.

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

